

שלושה רופאים³¹

יצחק קרומביין

- א. פתיחה
- ב. שלושה רופאים
- ג. הרופא הראשון – חב"ד
- ד. הרופא השני – רבי נחמן
- ה. הרופא השלישי – הראי"ה קוק
- ו. הפער בין הרצון ליכולת
- ז. תרופת המחלות

א. פתיחה

הרבה פעמים, כשאתה מתחיל לחפש את הדרך שלך בחיים, אתה נתקל בקושי רציני: מצד אחד אתה מלא אנרגיה, שאיפות וחלומות. אתה יוצא אל החיים מתוך רצון לשנות את כל מה שפגום בהם. מצד שני, כשאתה מנסה להתחיל להזיז דברים אתה מגלה שהמציאות לא ממש מתיישרת לפי הרצון שלך. היא לא מוכנה להשתנות, בטח לא בקצב שאתה רוצה. אם יש שיפור, הוא כל כך איטי עד שקשה להאמין שיקרה משהו בזמן. מה שקשה לא פחות היא ההתקדמות שלך בעצמך. הרי לכאורה ההתפתחות שלך לא תלויה באף אחד חוץ ממך. עדיין גם היא מתקדמת בקצב איטי מאד. עדיין אתה נופל נפילות ואפילו נפילות קטנות וטיפשיות: שכחת, התעייפת כבר או אפילו פגעת במישהו. בשלב הזה אנשים מבוגרים יותר יחייכו חיוך יודע-כל ויגידו לך שגם הם היו פעם כאלו ואתה צריך להתפכח. 'להתפכח' מבחינתם הוא להבין שהרצון לשנות סדרי בראשית, השאיפה לעולם אחר, לגמרי אחר, היא דמיון, פנטזיה ילדותית.

---

³¹ מאמר זה המעביר את עיקרי הרעיונות המפורטים במאמר הקודם בשפה עממית, פורסם כבר בעבר לקהל יעד צעיר. בחרנו לפרסמו כאן בשנית בשל העובדה כי הרעיונות מופיעים בו בשפה ברורה בהירה וקולחת הנהירה גם לקוראים שאינם מורגלים לשפה ולאופן הבעת הרעיונות כפי שמופיעים במאמר שלפניו. העורך.

הגישה הזו מכאיבה פעמיים. קודם כל, לגבי **המטרות שלך**: זהו, אין תקווה לעולם? לחילופין, אין תקווה לי? העולם ימשיך להיות כל כך מסובך ואני אמשיך להיכשל?
הכאב השני הוא לגבי **עצם העובדה שאתה שואף**. הרצון שלי לשנות, שנותן לי תקווה וכוח, הוא בסך הכל פנטזיה ילדותית שאני צריך לנטוש כמה שיותר מהר?
אם כל הבעיה הייתה מבוגרים מייבשים, מילא. אבל כשנסתכל על המצב בכנות נראה שמה שמייבש אותנו הוא המציאות עצמה. זה שיש לנו רצונות גדולים ומולם עולם – ואישיות – מלאים פגמים, שמסרבים בעקשנות להשתנות, זה הנתון. יש פער בין מה שאנחנו רוצים לבין מה שאנחנו מצליחים לעשות. אולי גרוע יותר – נראה שיש פער בין מה שאנחנו רוצים לבין מה שאנחנו **יכולים** בכלל לעשות. האם כל מה שניתן הוא לצמצם ציפיות, להצטרף אל אלו שמתייחסים לרצון לתיקון מוחלט כפנטזיה?
הקושי הזה מכאיב ומעורר תסכול אצל חלק מהאנשים ולפעמים אפילו מייאש. גם מי שחזק מספיק ומצליח לא להישבר ממנו, עבר אולי חצי דרך. בשביל להתקדם הלאה לא די לא להישבר: צריך גם למצוא לקושי הזה תרופה.

ב. שלושה רופאים

כשמשהו כואב ולא מרפה, כששום טיפול שאנחנו מכירים לא עוזר, צריך לחפש תרופה. אי אפשר פשוט להמשיך לזרום ולקוות שיהיה בסדר. למזלנו, אנחנו לא היחידים בעולם שפגשו את הכאב הזה. בין אלו שמכירים אותו כמונו היו כמה דמויות גדולות שפיתחו עבורו תרופה. אפשר לדבר על לפחות שלושה רופאים משלוש 'קליניקות' שונות שמלמדים אותנו איך לרפא את המכה.
הצד השווה בין כולם הוא שהם קודם כל מלמדים אותנו **לחדור פנימה, לעומק הסיבה של הכאב**. הרי היינו יכולים לחשוב שחוסר היכולת הוא עניין ששייך רק לנו. לא צריך להתרגש, אולי רק לנו קשה כי אנחנו קטנים מדי אבל יש גדולים מאיתנו שיצליחו.
כאן מגיעים הרופאים האלו ומלמדים אותנו שגם אם נכון שהקושי שלנו כרגע קטן-יחסית, עדיין אנחנו צודקים כשאנחנו לוקחים אותו ברצינות.

למה? כי הקושי הקטן שלנו הוא לא רק מקרה פרטי אלא קצה קרחון של קושי גדול בהרבה.

מהו הקרחון שמסתתר מתחת לפני השטח? כל הרופאים מצביעים על כך שהשורש הוא אחד: הקשר בין העולם לבין הקב"ה. איך בדיוק נראה הקשר הזה וכיצד הוא גורם שתיוצרנה אצלנו כל הבעיות? כאן נחלקות הדעות.

ג. הרופא הראשון – חב"ד

ה'קליניקה' של הרופא הראשון מסבירה שהעולם הוא העולם, הוא מעלים את האור – כלומר את הקב"ה. למה זה קורה? כדי לאפשר לעולם להופיע כמשהו עצמאי-כביכול. הקב"ה הסתתר במסכים וחושך ובכך מאפשר לאנושות וליאני להיות ישי'.

הקב"ה הוא הכל, והיה הכל עוד לפני שנברא העולם. אם כן, למה העולם נברא? כדי לגלות שאפילו כשנראה לנו שיש עוד משהו אחר, עדיין יש רק את הקב"ה³². הקב"ה הוא כל כך הכל, שאפילו כשנוצר עולם שכביכול איננו הוא, מסתבר בסוף שהעולם הזה הוא אשליה ורק הקב"ה קיים. העולם וההעלם עצמם משתוקקים להפוך לאין ולגלות שיאין עוד מלבדו'. כמו שיש אשליה שהעולם הוא ישי ודבר בפני עצמו, כך גם אצל כל אדם יש חלק באישיות שנדמה לו שהוא שווה משהו מצד עצמו, בלי קשר לקב"ה. לחלק הזה יש אופי של ילד קטן – הוא כל כך מרוכז בעצמו עד שהוא מסוגל לדמיין מחשבה טיפשית כזו. מתוך החלק הזה צומחים בנו יצרים ותאוות. בהתחלה הרצונות ילדותיים – לאכול ולישון. גם כשאנחנו כאילו מתבגרים, בפועל לא באמת נפטרנו מהילד שבתוכנו. במקום אוכל אנחנו רוצים כסף או כבוד. הרצונות אולי קצת משנים צורה, אבל העיקרון נשאר אותו עיקרון.

הרופא הזה מלמד אותך להסתכל על עצמך ולגלות שלא כל דבר שאתה קורא לו 'אני' הוא באמת אתה. בתוך הלב שלך יושב ילד קטן ואנוכי שממשיך לתת לך הוראות. נכון, הכוח של הילד הזה הוא באמת רק אשליה, אבל הוא אשליה מוצקה שצריך להילחם בה. איך מתמודדים

---

³² תניא פרק ל"ו.

איתה? מכניעים אותה על ידי מלחמה מתמדת³³. מלמדים את האדם עקרונות, משננים לו את הכללים הנכונים, כופים על החלק היצרי שלו להתנהג אחרת, – ויש עוד כלים רבים במאבק המתמיד הזה. אם נחזור לשאלה ששאלנו בהתחלה – לפי גישת הרופא הזה, הפער בין הרצונות הגדולים שלנו למציאות המוגבלת נפתר **כשנתייחס בנפרד ובאופן מתאים לכל צד**. באמת, יש בנו צד מוגבל ונמוך. אין טעם לנסות לברוח ממנו, צריך להשלים עם העובדה שהוא קיים. למה הוא קיים? כדי שנאבק מולו. כדי לבנות את האדם שנאבק תמידית ומקדש שם שמים במאבק האינסופי. המאבק הזה הוא מאבק לחירות שמשחרר תמיד את האדם ובכך מעניק לו שמחה. לעומת הצד הנמוך, מקומו של הצד הגבוה, של השאיפות הנעלות שלנו, לא נמצא כאן ועכשיו. מקומו הנכון הוא בחלקים הכי רוחניים שבנו. את השאיפות הנעלות שלנו אנחנו לא מממשים כאן, בעולם החומרי שלנו, אלא במימד אחר, מעבר³⁴.

ד. הרופא השני – ברסלב

הרופא השני מסביר את הפער בצורה אחרת: הקב"ה כביכול לא ממש נמצא כאן. יש רוח, חלל, בינו לבין העולם³⁵. מהרווח הזה מגיעים ספקות ושאלות שאי אפשר להתמודד איתם. נדמה כאילו הן שאלות אמיתיות אבל בעצם הן שאלה לא הוגנת, מלכודת; מישהו "מסובב" אותך במלים והנחות עד שאתה לא יכול למצוא את דלת היציאה מהמבוך³⁶. נכון, הרופא השני מודה לרופא הראשון שתאוות ויצרים הם בעיה, אבל לשיטתו מי שמסתבך במאבק איתם הם בעיקר אנשים גסים. רוב בני האדם הרגילים נאבקים בעיקר בשטויות – רוח שטות של ספקות. השטות הזו באה מהפער בין העולם לבין הקב"ה. היא קיימת כי אדם מנסה לתפוס את הכל בתודעה האנושית שלו. גם אם הוא מאד גדול, מאד חכם,

---

³³ שם, פרק כ"ז ופרק כ"ט.

³⁴ שם, פרק ל"ג.

³⁵ ליקוטי מוהר"ן ס"ד.

³⁶ שם, תורה ט' אות ג'.

הוא עדיין כאין וכאפס מול האמת³⁷. הניסיון לתפוס הכל בתפיסה המוגבלת שלנו הוא טיפשות וגאווה גם יחד.

הרופא השני מלמד שעם החלל והספקות אי אפשר להתמודד ישירות. לא נכון להילחם בכוח כמו שהרופא הראשון מסביר. זה פשוט לא עובד: לנסות לשבור חלל זה כמו ללכת מכות עם ערפל.

אבל איך אפשר לברוח ממנו? איך אפשר לצאת מהחלל? הרי החלל הוא עצם הדרך בה אנחנו רגילים לחשוב! זה יקרה רק אם נוותר על התודעה שלנו, כלומר – על המציאות כפי שאנחנו מבינים אותה. את זה אפשר לעשות רק אם יוצאים מהמקום ומהזמן האנושיים³⁸. צריך לדלג אל הוודאות מעל המחשבות שלנו ומעל הספקות. לדילוג הזה יש גם מחיר: אנחנו עלולים לפעמים להיתפס כמשוגעים, כמי שיוצאים מהדרך הסלולה של העולם האנושי.

את הכוח לדילוג הזה אי אפשר למצוא בתוכנו, שם יש רק נקודה של טוב, לא יותר³⁹. מי שנותן לנו כוח לדלג מעל עצמנו הוא מישהו מחוץ לנו. לצדיק האמת, שהוא בעצם הרופא השני עצמו, יש הילת חיים עצומה שיכולה לחבק ולהעלות אותנו. הוא זה שנותן לנו כוח לדלג מעל החלל ולהידבק בקב"ה.

ה. הרופא השלישי – הראי"ה קוק

הרופא השלישי, הרב קוק, נוקט דרך שונה מהשניים הראשונים. הוא מסכים עם הרופא הראשון שהרבה פעמים שולט בנו הילד הקטן שעדיין לא התבגר. הוא מסכים גם עם הרופא השני שיש אנשים שמסובכים עמוק בספקות. עדיין, אחרי כל זה הוא אומר שדרך הריפוי איננה אחת משתי הדרכים הראשונות. שתי המחלות בהן מתעסקים הרופאים הקודמים הן רק סימנים למחלה פנימית יותר⁴⁰.

---

³⁷ עיין מעשה מחכם ותם.

³⁸ ליקוטי מוהר"ן תורה נ"ב.

³⁹ שם, תורה רפ"ב.

⁴⁰ עקבי הצאן, מאמר הדור עמ' ק"ט.

הרב קוק אמר על עצמו שהוא הרופא של "ברי נפלי" – בני הנפלים.⁴¹ הוא מתחיל את תהליך הריפוי בכך שהוא מסביר לנו שלא סתם אנשים נפלים. העולם נברא דווקא כך שיהיו אנשים קרועים בין הרצון לבין היכולת.

---

⁴¹ קובץ ו' פסקה פ"ו.

ו. הפער בין הרצון ליכולת

למה זה קורה? הסיבה הנסתרת היא משהו שקרה לפני שהעולם בכלל נברא: "דבר ציווה לאלף דור". התורה הייתה קיימת תתקע"ד (תשע-מאות שבעים וארבע) דורות לפני שנברא העולם, והיא ניתנה עשרים ושש דורות לאחר בריאתו. סך הכל מדובר על אלף דורות של קיום התורה לפני שעם ישראל מקבל אותה. האמת היא שעל פי התוכנית המקורית, התורה הייתה אמורה להינתן אלף דורות לאחר בריאת העולם. אלף דור הוא זמן מאוחר בהרבה אפילו מהזמן שלנו. אבל הקב"ה ראה שהעולם לא יוכל להחזיק מעמד כל כך הרבה זמן בלי תורה, לכן הקדים ונתן אותה לאחר עשרים ושש דורות⁴². במבט ראשון נראה שכיון שהקב"ה עשה איתנו חסד אין שום בעיה: לא היינו מסתדרים בלי התורה, אז הקב"ה הביא אותה לפני הזמן. בשורה התחתונה הכל בא על מקומו בשלום.

אבל במחשבה שנייה נבין שאם התורה הייתה אמורה להינתן אחרי אלף דורות, היא כנראה מיועדת לאנושות שמאחוריה אלף דורות התפתחות של 'דרך ארצה קדמה לתורה'. אנושות כזו הייתה אמורה להיות מתקדמת יותר מאיתנו מבחינה גופנית, נפשית ורוחנית. אז נכון, לא היינו מסוגלים להתמודד לבד כל כך הרבה זמן ונתינת התורה אחרי עשרים ושש דורות הצילה אותנו מחורבן. אבל כל זה הכניס אותנו להתמודדות אחרת, מאד לא קלה. אם נתמצת את הבעיה למלים פשוטות – התורה גדולה עלינו. מה שאנחנו אמורים להיות, רחוק מאד מאד ממה שאנחנו כרגע. **הפער לא נובע רק מהחטאים שלנו**, מזה שלא למדנו מספיק או לא דקדקנו מספיק בקיום ההלכה. נכון, גם בזה חייבים לטפל, אבל הפער לא בא משם. **הוא מונבנה**. לאנושות חסרים דורות שהיא הייתה אמורה לעבור בכוחות עצמה. בפועל, לא רק שהיא לא עברה אותם לבד, הם אפילו עוד לא קרו. הדורות האלו הם כמו לבה רותחת שמבעבעת מתחת לפני השטח של העולם. לפעמים היא גם מתפרצת למעלה, אל השטח הגלוי. הרצונות העצומים שלנו באים מהאש הזו, כמו גם הפער בין הרצונות האלו לבין המציאות הסתמית. יש לנו רצונות של הדור האלף יחד עם אישיות של עשרים וששה דורות: המון שאיפות ומעט יכולת.

---

⁴² ראה שבת דף פ"ח עמוד ב' ורש"י שם, חגיגה דף י"ג עמוד ב'.

ז. תרופת המחלות

משמעות הדברים היא שהקב"ה ברא עולם שתמיד רוצה יותר ממה שהוא יכול. הרצון של העולם איננו רק תאוות שצריך לשבור, אלא שאיפה עמוקה ואמיתית. העולם רוצה להיות הרבה יותר גדול ממה שהכלים שלו, כלומר היכולות שלו, מסוגלים להכיל. אם העולם מתפקע מרוב רצון שאי אפשר לממש, לא כל כך מפתיע שהוא נשבר לחתיכות. ואם העולם מתרסק לחתיכות, מה הפלא שאנשים נפגעים ממחלות של ילדותיות או של כפירה? חשוב גם לדעת שדורות שונים חווים את הפער הזה בעוצמות שונות. יש דורות שמרגישים יותר מאחרים את האלף דור שהעולם היה צריך לעבור ולא עבר. **הזמן שלנו, הדור שלנו, מרגיש את הפער הזה בכל החריפות.**

לכן בקליניקה של הרב קוק הטיפול באנשים חולים שונה מהרופאים האחרים. נכון, חשוב להשתמש גם בשיטות של שתי הקליניקות הראשונות, אבל מה שהכי חשוב הוא לזכור שאנשים חולים ונשברים כי הם רוצים ושואפים להכל. הרב קוק לא יאמר לאדם שהשאיפות שלו הן אשליה ובעצם הוא ילד קטן. הוא יאמר לו שהשאיפות שלו מאד אמיתיות וכנות ודווקא לכן הוא נופל. הוא לא יצדיק את החטאים, אבל יבהיר מה הסיבה העמוקה לזה שהם הופיעו. כשאתה יודע שהמחלות באות מגודל ולא מקוטן אתה צריך להתייחס לסיבות ולא רק לתסמינים. אתה צריך להתמודד עם הפער בין מה שהעולם רוצה להיות לבין מה שהוא בפועל.

הרב קוק לא אומר לנו שהרצונות הגדולים שלנו לעולם לא ימומשו במציאות. מצד שני, הוא גם לא מתעלם מהכאב והפער בין הרצונות לבין המציאות. גם הגודל וגם המציאות המוגבלת הם אמת, וצריך לדעת איך להכיל את שני הצדדים יחד.

זה הייחוד של הרב לעומת רופאים גדולים אחרים שהיו לעם ישראל. מי שמרגיש בחריפות את הגודל מול הקוטן, מי שהפער הזה מכאיב לו, ימצא בעומק תורתו של הרב קוק את התרופה הטובה ביותר.